

INARIN KUNTA

TARKASTUSLAUTAKUNNAN

ARVIOINTIKERTOMUS 2020

INARIN KUNNAN VALTUUSTOLLE

1. Kunnanvaltuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Inarin kunnan tarkastuslautakunnan jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet 1.6.2017 alkaen valtuustokaudella 2017-2021:

Aslak Pekkala, puheenjohtaja	Veikko Väänänen
Kalle Kuhmonen, varapuheenjohtaja	Aarre Vilponen
Satu Yliluoma	Pekka Roinesalo
Teuvo Katajamaa 26.2.2020 asti, Kari Knuutila alkaen 26.2.2020	Laila Aikio
Riitta Näkkäljärvi	Eija Jääskeläinen
Arto Valo	Göran Blomster
Satu Kuha 19.9.2019 asti, Katja Lettinen alkaen 19.9.2019	Birit Schenk

2. Tarkastuslautakunnan toiminta ja tilintarkastus

Kuntalain 123 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tilintarkastajana on toiminut KPMG Oy Ab.

Tarkastuslautakunnan kokoustyöskentely ja painopistealueet 2020:

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuoden 2020 aikana 6 kertaa (2019: 7 kertaa). Lautakunta on käsitellyt kokouksissaan 72 § (50 §). Tarkastuslautakunnan työskentely tilikaudella on edennyt laaditun tarkastussuunnitelman mukaisesti.

Tilikauden painopistealueena tarkastuslautakunnalla on ollut *hallinto*. Tarkastuslautakunta ei osallistunut tarkastuslautakunnalle suunnattuihin ulkopuolisiin koulutuksiin vuoden 2020 aikana. Tarkastuslautakunnan työskentely on tapahtunut kokoustyöskentelynä.

Tilintarkastaja on raportoinut tarkastuslautakunnalle havainnoistaan väliraportin muodossa sekä yhteenvetoraportissa. Tarkastuslautakunta on käsitellyt saapuneet sidonnaisuusilmoitukset kokouksissaan ja jatkanut ne edelleen valtuustolle tiedoksi.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa on kuultu muun muassa seuraavia henkilöitä:

- Kunnanjohtaja Toni K. Laine
- Hallintojohtaja Mari Palolahti
- Sivistysjohtaja Ilkka Korhonen
- Sosiaali- ja terveysjohtaja Jaakko Seppänen
- Talouspäällikkö Pirjo Kyrö
- Inarin Kiinteistöt Oy toimitusjohtaja Sampo Kirjarinta
- Inari Lapin Vesi Oy:n toimitusjohtaja Paulus Lepistö
- Kiinteistöpäällikkö Jaakko Korppila
- Kansainvälisten asioiden koordinaattori Eila Rimpiläinen
- Kehittämiskoordinaattori Marja Männistö
- Vapaa-aikasihteeri Mervi Urpilainen
- Viestintä- ja yhteistoimintapäällikkö Anne-Marie Kalla
- Nuoriso- ja luontomatkailukeskus Oy:n toimitusjohtaja Riitta Kämäräinen

3. Tuloskehitys ja talousarvion toteutuminen

Ulkoinen tuloslaskelma (t€)	2020	2019	TA 2020	Tot. %
Toimintatuotot	9 849	9 595	8 850	111,3 %
Henkilöstökulut	-27 188	-26 306	-27 523	98,8 %
Palvelujen ostot	-24 585	-24 453	-26 785	91,8 %
Muut toimintakulut	-8 275	-8 373	-7 532	109,9 %
Toimintakulut yhteensä	-60 049	-59 132	-61 841	97,1 %
TOIMINTAKATE	-50 200	-49 537	-52 991	94,7 %
Verotulot	28 245	27 653	29 042	97,3 %
Valtionosuudet	27 129	23 367	25 346	107,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut	883	845	782	112,9 %
VUOSIKATE	6 058	2 328	2 179	278,0 %
Poistot ja arvonalentumiset	-2 617	-2 056	-2 427	107,8 %
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0	0	
TILIKAUDEN TULOS	3 441	272	-157	
Poistoeron ja rahastojen muutokset	-66	7	7	
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	3 375	279	-150	

Tilikauden toimintatuotot lisääntyivät 254 tuhatta euroa (2,6 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Toimintakulut kasvoivat edellisen vuoden mukaisesti 0,9 milj. euroa (1,5 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Talousarvioon verrattuna toimintakulut toteutuivat olennaisesti pienempänä.

Toimintakatteeksi muodostui 50,2 milj. euroa talousarvion ollessa 52,9 milj. euroa (toteuma 94,7 %). Vaikka vuosikate heikkeni edelliseen vuoteen verrattuna 0,7 milj. euroa, niin siitä huolimatta se ylitti talousarvion vuosikatteen jopa 2,7 milj. eurolla ja mahdollisti kunnan positiivisen tilikauden ylijäämän poistojen huomioimisen jälkeen. Ylijäämä on olennaisesti edellisvuotta sekä budjetoitua alijäämää suurempi.

Tarkastuslautakunnan huomiot:

Tarkastuslauta on kiinnittänyt huomiota tilikauden tuloksen suureen muutokseen verrattuna edelliseen vuoteen. Tilikaudesta tuli ylijäämäinen valtion maksamien liian suurten koronatukien ja sivistystoimen säästöjen seurauksena. Verotuloja jäi kertymättä tänä vuonna noin 0,8 miljoonaa euroa suhteessa talousarvioon, mikä on Inarin kunnan kokoiselle toimijalle dramaattinen jättämä. 2019 vuonna jättämä oli noin 1 miljoona euroa.

Kiinteistöverojen kertymä laski noin 0,3 miljoonaa euroa. Tätä on osin selitetty verotuksen valmistumiseen liittyvillä seikoilla ja uskotaan, että asia korjaantuu kuluvan vuoden aikana.

Tarkastuslautakunta muistuttaa tänäkin vuonna, että toimintakulujen kasvua on seurattava, koska niiden prosentuaalista kasvua on hankala kompensoida yksi yhteen esim. verotulojen prosentuaalisella kasvulla. Näyttää kuitenkin siltä, että asiaan ei ole tosissaan vielä tartuttu, koska kulut nousevat vuosi vuoden perään.

Talousarvio toteutui tilivuonna sitovuuden osalta.

4. Tase ja investoinnit

Tilikauden investointimenot (netto) olivat yhteensä noin 3,2 milj. euroa mikä on 0,7 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa. Tulevaisuudessa on suunniteltu palattavan noin 2 milj. euron vuositasolle, vaikka ensi vuonna nettoinvestoinnit ovat kuluvan vuoden tapaan edelleen kohtalaisen korkeat eli noin 4 milj. euroa. Kunnan omavaraisuusaste on tilikauden lopussa edelleen merkittävän hyvä 73,82 % ja se ylitti tavoitetason (2019: 72,66 %, 2018: 72,3 %, 2017: 69,8 %). Oma pääoma on tilikauden lopussa 56,1 miljoonaa euroa.

Kunnan lainakannassa ei tapahtunut olennaista muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Tilikauden vähennys oli 0,7 milj. euroa. Lainaa per asukas –tunnusluku on erittäin matala, 1.769 euroa, asukasluvulla 6.861 (2019: 6.899 laskettuna). Keskimääräinen lainamäärä kuntataloudessa on noin 3.000 euroa / asukas mihin verrattuna Inarin kunnalla on todella vähän lainaa. Lainamäärä on nyt kolmatta vuotta peräkkäin alle 2.000 euroa / asukas.

Kunnan kassan riittävyys tilinpäätöshetkellä on 43 pv, kun edellisenä vuotena riittävyys on ollut 35 pv. Kunnan kassalle asettama tavoite toteutui tavoitteen ollessa maksuvalmiuden säilyttäminen yli 20 pv. Kassa vahvistui, vaikka lainoja lyhennettiin peruskunnassa 3,6 milj. euroa.

Tarkastuslautakunnan huomiot:

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota konsernin vastaaviin tunnuslukuihin.

Konsernitilinpäätöksen perusteella konsernilla on asukaskohtaista lainaa vuonna 2020 7.150 euroa omavaraisuusasteen ollessa 49,3 %. Tunnusluku on kehittynyt seuraavasti:

2019: 6.612 euroa / 48,8 %
 2018: 6 038 euroa / 50,0 %
 2017: 6 328 euroa / 48,5 %
 2016: 6 823 euroa / 46,7 %
 2015: 7 091 euroa / 42,5 %

Vaikka konsernin omavaraisuusaste tippui alle 50 %:n, niin edelleen konsernin omavaraisuusaste on hyvä ja antaa vahvan pohjan tulevaisuudelle. Konsernin lainakanta pysyi samalla tasolla kuin viime vuonna. Konsernilainaa oli vuoden lopussa 45,7 milj. euroa (2019: 45,6 milj. euroa, 2018: 41,7 milj. euroa).

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus on säilynyt korkeana ja on vuoden lopussa 79,9 % (80,9 %). Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet velallisella on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Peruskunnan vastaava tunnusluku on 29,8 %. Hyvänä arvona pidetään alle 40 %:n suhteellista velkaantumista. *Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus on korkea mistä on syytä olla huolissaan.*

Talousarviovuoden 2020 toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen hallintokunnittain

Valtuusto

Valtuustolle ei ole sitovia tavoitteita asetettu.

Valtuusto on kokoontunut vuoden 2020 aikana kuusi kertaa ja käsitellyt 61 §.

Valtuusto on hyväksynyt vuoden 2019 tilinpäätöksen sekä vastuuvapauden tilivelvollisille. Valtuusto on hyväksynyt talous- ja toimintasuunnitelman vuosiksi 2021-2023. Valtuusto piti kunnan veroprocentit ennallaan vuodelle 2021.

Toiminnallisesti ja taloudellisesti pitkän ajan merkittävin päätös on ollut Ivalon uuden koulukeskuksen toteuttaminen ja hankinta. Koulukeskus toteutetaan elinkaarimallina ja rahoitus leasingrahoituksena. Valtuusto hyväksyi enintään 27 miljoonalla euron rahoituksen. (VALT 13.5.2021, 19 § ja 20 §).

Valtuusto on tehnyt päätökset Inarin kunnan saamen kielistrategian hyväksymisestä, Elinkeinot & kehitys Nordican lakkauttamisesta omana taseyksikkönään ja se päätettiin sisällyttää kunnanhallituksen alaiseen hallinto-osastoon.

Valtuusto päätti tilintarkastuksesta ja tilintarkastusyhteisön valinnasta. Tilintarkastusyhteisöksi valittiin KPMG Oy Ab.

Valtuusto käsiteli tarkastuslautakunnalle osoitetut toimialojen selvitykset arviointikertomukseen vuodelta 2019.

Kuntakonsernin osalta valtuusto on hyväksynyt Medinari Oy:n osakkeiden myynnin, joka toteutui syksyllä. MedInarin osakkeet myytiin Terveystalo Healthcare Oy:lle.

Valtuuston talousarvio alittui noin 24 %, joka heijasteli koronavuoden vaikutuksia.

Valtuutetut osallistuivat kokouksiin hybridimallin mukaisesti. Osa oli kokouksissa etäyhteydellä ja osa paikan päällä. Kokoukset onnistuivat hyvin alkuopettelujen jälkeen.

Valtuuston työskentely on tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan toiminut hyvässä yhteistyössä valtuutettujen ja viranhaltijoiden kesken.

Kunnanhallitus

Arvioitavissa olevat kunnanhallituksen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Kunnanhallitus kokoontui vuoden 2020 aikana 18 kertaa ja käsiteli 274 §, joka oli vähemmän edellisenä vuonna. Kunnanhallituksen jäsenet tai varajäsenet ovat pääsääntöisesti osallistuneet kokouksiin, muutamissa kokouksissa ei ole jäsen tai varajäsen ollut paikalla. Hallituksen kokouksissa on myös toteutettu hybridimallia.

Kunnanhallituksen kokoukset on käyty hyvässä yhteistyössä luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kesken. Kunnanjohtaja oli muutamissa kokouksissa muuttanut päätösehdotustaan keskustelujen ja asiantuntijoiden kuulemisen perusteella. Yksittäisissä asioissa on äänestetty, joista suurin osa on mennyt esittelijän esityksen mukaisesti. Maakuntakaavan lausunnon yhteydessä on jätetty eriävät mielipiteet.

Kunnanhallitus on käsitellyt vuoden aikana edellisten vuosien tapaan runsaasti poikkeamislupia.

Kunnanhallitus ja hallintokunnat ovat antaneet tarkastuslautakunnalle vuodelta 2019 vastineet tarkastuskertomukseen.

Kunnanhallitus ja kunnanjohtaja ovat huolehtineet kunnan edunvalvonnasta monipuolisesti eri sidosryhmiin, vaikka korona aiheuttikin haasteita.

Tekninen lautakunta

Arvioitavissa olevat teknisen lautakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Inarin kunnan Teknisen toimen yksi pääpainopistealueista oli Inarin kirkonkylän liikenneympäristön parantaminen. Mm. kaavateitä ja teiden liittymiä parannettiin ja Inarin torialue kunnostettiin sekä Juutuan polkua parannettiin. Inarin kirkonkylän läpi menevä 4-tie liittymineen kunnostettiin yhteistyössä Lapin ELY-keskuksen kanssa.

Keväällä Inarin kunnan tekninen toimi sekä Lapin ELY-keskus paransivat Ivalojoen tulvasuojelua. Tulvapanikkoja tarkistettiin ja korotettiin/vahvistettiin sekä tulvavalleja täydennettiin.

Tilikauden aikana kunnan alueella haettiin paljon myös rakennuslupia. Lupahakemuksia haettiin paljon kaava-alueitten ulkopuolelle mikä nosti poikkeuslupahakemusten määrän suureksi. *Poikkeuslupiin liittyvien prosessien (hakeminen, päätöksenteko) keventäminen on yhtenä tulevaisuuden tavoitteena.* Tarkastuslautakunta kysyy millä toimilla tavoitteeseen päästään ja onko taustalla jotain esim. lainsäädännöllisiä esteitä, jotka hidastavat prosessin uudistamista?

Yhdyskuntasuunnittelu:

Menot alittuivat 79.000 euroa ja tulot ylittyivät 46.000 euroa. Tähän kohtaan merkitään lunastuskorvaukset sekä tontti-vuokratulot.

Inarijärven yleiskaava sai lainvoiman kesällä 2020.

Koronaepidemia hyydytti matkailurakentamisen, mutta omakotitonttien kysyntä jatkui vilkkaana. Asemakaavoitus painottui omakotialueiden laajennuksiin ja asemakaavojen saneerauksiin. Yritystoimintaa tulevia asema-kaavamuutoksia ja laajennuksia valmistui mm. Inarin teollisuusalueen laajennus sekä liiketontin osoittaminen Menesjärventien varteen (Sámi Duodji ry).

Yhdyskuntarakentaminen:

Menot alittuivat 40.000 euroa ja tulot ylittyivät 1.000 euroa. Menojen alitus kohdentuu kaavateiden palveluiden ostoihin.

Katujen rakentamiskohteet:

Inarin kirkonkylä

Tilikauden aikana saatiin toteutettua mm:

- Torialueen viimeistely

- Puustellinrannan satamaan varatut määrärahat käytettiin teknisen lautakunnan päätöksellä Ivalon tulvapatojen korottamiseen. Puustellinrannan rivinteeraus sekä kevyenliikenteenväylän rakentaminen rantaviivaan.
- Juutuanpolun pohjoisen haaran rakentaminen ja valaistus yhdessä Metsähallituksen kanssa. Uruvaaran uuden liittymän teko siirrettiin tulevaisuuteen. Alueella tehdään kaavatarkastelu turvallisemman liittymäjärjestelyn mahdollistamiseksi.
- Korppiojantie rakennettiin sekä osittain Kuolpunatie. Alueella on vilkasta rakentamista. Kuokkamaantie, Metsänhoitajantie ja Juutuanpolun katu päällystettiin. Lisäksi tehtiin pieniä paikkauksia ja päällysteen uusimisia.

Ivalo:

- Mutamaan alueen katujen saneeraus.
- Salmenrannantien päällystys.
- Ivalon tulvapatojen korottaminen.
- Yksitysteiden kunnossapitoa tuettiin 61.000 eurolla vuonna 2020.
- Löytöeläintarhassa oli vuoden aikana laskutustietojen mukaan 15 eläintä 37 laskutusvuorokautta. Lisäksi oli muutamia eläimiä, joista ei laskutettu.

Rakennusvalvonta:

Menot toteutuvat suunnitelman mukaisesti ja tulot alittuivat 73.000 euroa. Tulojen alitus tapahtui rakennusvalvonnan maksutuotoissa kausivaihtelun puitteissa.

Rakennus- ja toimenpidelupia myönnettiin 243 kpl. Rakennusvalvonnan sähköisen arkiston luominen on käynnistetty vuonna 2017. Vuoden 2018 aikana arkistosta saatiin digitoitua noin 60 %. Digitointi on keskeytynyt.

Tarkastuslautakunta kysyy miksi digitointi on keskeytynyt ja milloin sitä on tarkoitus jatkaa?

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Arvioitavissa olevat sosiaali- ja terveyslautakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Toimintatuottojen toteuma oli 6,9 %:a (5,1 milj. euroa) ja toimintamenojen -1,3 %:a (26,5 milj. euroa) talousarvioon verrattuna. Talousarvio kokonaisuudessaan toteutui suunnitellusti vuoden 2020 osalta.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan kokoonpano muuttui yhden henkilön osalta kuluneen vuoden aikana, kun Henna Tervaniemi tuli Reijo Palokankaan tilalle. Tilikauden aikana päivitettiin sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisen henkilöstön kelpoisuusehdot. Muutama valtuustoaloite tuli sosiaali- ja terveyslautakunnalle mm. lapsiperheiden palveluseteli ja etäturvakoti.

Avohoito

Talousarviototeuma oli 94,1 %. Tulot toteutuivat 117,9 %. Eniten kasvua oli kuntien myyntituotoissa sekä kotihoidon tukipalvelumaksuissa ja terveydenhuollon maksuissa. Palkkojen toteuma oli 101,3 %. Menojen toteuma oli 97,2 %. Eniten vähenivät asiakaspalveluiden ostot muilta, hoitotarvikekustannukset sekä kaluston ostoon liittyvät kustannukset. Myös omaishoidon tukea haettiin arvioitua vähemmän. Vuokrat ylittivät 16 % johtuen Inarin terveydenhoitajien väliaikaisista tilajärjestelyistä.

Laitoshoido- ja asumispalvelut

Yli 75-vuotiaiden kuntalaisten määrä kasvaa tasaisesti. Tämä lisää sekä tehostetun että tavallisen ja välimuotoisen palveluasumisen tarvetta myös tuleville vuosille. Kotihoidosta siirtyvät asiakkaat ovat runsaasti hoitoa tarvitsevia. Kunta ei lisää suunnitelmallisesti omaa asumispalvelutuotantoaan 2020 -2022 vaan laitoshoidon pyrkii osaltaan, mm. kuntoutuksen tehostamisella, tukemaan kotihoitoa.

Kunta ostaa kilpailutuksen tuloksena solmitun puitesopimuksen perusteella palveluja ja/tai yksilökohtaisilla sopimuksilla tehostettua palveluasumista yksityisiltä palveluntuottajilta.

Osaavan, riittävän ja ammatillisen henkilöstön turvaamiseen pyritään aktiivisella rekrytoinnilla sekä tarjoamalla henkilöstölle ajankohtaista koulutusta ja työssäjaksamista tukevia toimenpiteitä sekä hyviä työskentelyolosuhteita.

Lääkäritoiminta

Talousarvion perusteella voidaan todeta, että Inarin kunnassa on tuotettu laadukasta lääkäritoimintaa. Myyntituottoja kertyi arvioitua enemmän. Lääkäritoiminnan kustannukset ovat pysyneet hyvin hallinnassa. Palkkame-
nojen osuus on hieman noussut, mutta pienemmällä lääkärimäärällä hyvä terveyden edistäminen ja sairauksien hoito ei onnistu laadukkaasti. Inarin kunnan lääkärit hoitavat lähestulkoon koko Lapin sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yöaikaisen lääkäripäivystyksen.

Sosiaalityö- ja toimeentuloturva

Talousarvio toteutui suunnitellusti. Kuljetuspalveluiden kustannukset ovat edelleen nousussa väestön ikääntymisen takia. Työmarkkinatuen kuntaosuus on noussut työttömyyden kasvun myötä. Lastensuojelun sijaishuollon kustannukset ovat nousussa.

Suun terveydenhuolto

Talousarvio ei toteutunut suunnitellusti. Suurin vaikuttava tekijä oli koronapandemia, joka vaikutti potilaiden hoitoon ja näin ollen toimintatuloihin. Myös henkilöstön vaihtuvuus aiheutti toimintatulojen vähenemistä. Loppuvuodesta investoitiin hammashoitokoneeseen ja uusiin imumoottoreihin.

Ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu ja maaseututoimi

Ympäristöterveydenhuollon valvontatuotot jäivät poikkeusoloista johtuen vajaiksi.

Eläinlääkintähuollon pitkäaikainen resurssivaje aiheutti poikkeuksellisia sijaisjärjestelyjä. Tämä näkyy lievänä palkkamäärärahojen ylityksenä.

Ympäristönsuojelun yhteistoiminta-alueen kuntaosuus oli arvioitua pienempi johtuen mm. siitä, että uuden viranhaltijat ottivat virkansa vastaan vasta touko-kesäkuussa.

Poikkeusoloista huolimatta talousarvion toteuma oli hyvä.

Erikoissairaanhoido

Erikoissairaanhoidon talousarvio on toteutunut odotusten mukaisesti. Erikoissairaanhoidon lähetemäärät ovat pysyneet tasaisina, samoin käyntimäärien ja hoitopäivien määrä.

Erikoissairaanhoidon hoitoon pääsy on tapahtunut muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta lakisääteisessä 3 kuukauden määräajassa. Sairaanhoidopiiri on parantanut konsultaatiotoimintaansa. Sairaanhoidopiiri on tarjonnut monipuolista koulutusta, johon terveyskeskuksesta on osallistuttu pääosin etäyhteydellä. Edelleen kriittisiä ongelmia on ollut hoitoketjujen kehittämisen suhteen. Sähköiset palautteet ja hoitoyhteenvedot tulevat keskussairaalaista viiveellä. Osa erikoissairaanhoidosta tuotetaan lähipalveluna Ivalon terveyskeskuksessa.

Sivistyslautakunta

Arvioitavissa olevat sivistyslautakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Maaliskuussa 2020 epidemiaksi puhjennut Korona-virus vaikutti koko osaston toimintaan. Koko osaston talousarvion toteuma oli 1,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Menojen alitus toteutui joka osastolla, joka selittää ylijäämäistä tulosta. Syinä tähän olivat mm siirtyminen etäopetukseen ja siitä johtuva koulukuljetusten väheneminen ja kouluruuan ostojen väheneminen.

Myöskään sijaisia ei tarvittu ja osin varhaiskasvatuskin oli tauolla. Henkilökuntaa siirtyi sosiaali- ja terveysosaston töihin ja se myös maksoi palkat tältä ajalta. Kirjastot olivat kiinni, kansalaisopiston kurssit tauolla, ja kulttuurisihteeri 2 kk lomautettuna eikä Inari-viikkoja eikä yleisötilaisuuksia järjestetty. Myös vapaa-ajan toimintoja ja nuorison palveluja supistettiin määräajaksi. Opetuksen järjestäminen etänä oli uutta ja vaati monenlaisia uusia järjestelyjä sekä opettajilta, muulta henkilökunnalta, että myös kodeilta. Kohtuullisesti kuitenkin onnistuttiin.

Tarkastuslautakunta esittää huomiona, että koronavuoden aikana säästetyt 1,6 miljoonaa euroa saattaa tulevaisuudessa kostautua esim. suurempina sosiaali- ja terveystalouden menoina.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen talousarvio alittui yhteensä 539.706 euroa, menot olivat 4.169.185 euroa ja tulot 917.696 euroa, toteutuma 85,8 %.

Varhaiskasvatuksen henkilöstökulut alittuivat yhteensä 432.509 euroa, mikä aiheutui koronasta johtuneesta työvoimatarpeen vähentymisestä, henkilöstön siirtymisestä muuhun kunnan korvaavaan työhön, sijaisten tarpeen vähenemisestä sekä vuorohoidon vähenemisestä. Palveluiden ostot alittuivat 33.377 euroa, mikä johtui pääasiassa ravitsemispalvelujen käytön vähenemisestä. Asiakaspalvelujen ostot alittuivat 37.559 euroa kielipesäostopalvelujen kustannusten vähentymisen vuoksi.

Varhaiskasvatuksen maksutuotot alittuivat noin 32.726 euroa pääasiassa sen vuoksi, että kotihoidossa oleville lapsille myönnettiin asiakasmaksut kokonaisuudessaan. Valtionavustukset ylittyivät saatujen lisäkohtennusten vuoksi, jonka vuoksi varhaiskasvatuksen tulot toteutuivat 100,5 %.

Esi- ja perusopetus

Poikkeuksellinen kevät näkyi opetustoimessa palveluiden ostossa, joka poikkesi aiotusta 20 % eli 532.000 euroa. Tässä suurimpina ovat koulukuljetusten keskeytyminen keväällä koulujen ollessa pääosin kiinni 2 kuukautta ja ravitsemuspalveluista 93.000 euroa, joka tuli koululaisten kouluruon valmistamisen keskeytymisestä. Osa tästä kuluista siirtyi ostoihin päivittäistavara-kaupoista. Toimintakulut jäivät myös alle suunnitellun 174.000 euroa (8 %).

Suurimmat yksikkökohtaiset säästöt tulivat Ivalon ala-asteelta, jonka käyttötaloussuunnitelma alittui 692.000 euroa, johtuen palkkojen, vuokratulujen ja palveluiden oston alittumisesta.

Lukiokoulutus

Ivalon lukion talousarvioin nettototeuma vuonna 2020 oli 85,60 %. Syksyllä 2020 Ivalon lukio muuttui kokonaan yksisarjaiseksi lukioksi. Tämä pienensi annetun opetuksen tuntimääriä ja opettajien ylittynyt vähenivät tai poistuivat kokonaan osalta opettajista. Lukion opettajista yhä useampi opettaa nyt myös perusopetuksen kouluissa, joten heidän palkkamenonsa jakautuvat useammalle koululle.

Kirjasto

Kirjaston nettomenot olivat yhteensä 587.458 euroa ja talousarvion nettototeuma 89,9%. Nettoalitus oli 66.305 euroa.

Muuta:

- Lapsen äidinkielen mukainen suomen- tai saamenkielinen varhaiskasvatuspaikka on järjestetty kaikille alle kouluikäisille lapsille pääsääntöisesti lain edellyttämässä aikataulussa.
- Peruskoulu päättötodistuksen saivat kaikki 48 oppilasta 9. luokalta.
- Ivalon koulukampuksen toteuttaja valittiin ja työt alkoivat.
- Inariin valmistui koulun käyttöön toinen väistötila ja uuden koulun suunnitteluun myönnettiin määrärahat vuodelle 2021.
- Ivalon lukio muuttui syksyllä 2020 kokonaan yksisarjaiseksi. Ylioppilaita oli keväällä 2020 22 ja oppilaita yhteensä syksyn laskentapäivänä 65.
- Oppilasennuste peruskoulussa on laskeva ja kunnan koko huomioon ottaen sen ennustetaan laskevan nykyisillä tiedoilla 5 vuodessa 50 oppilaalla. Ennuste ei ota huomioon valmistuvaa rakennuskantaa eikä alueella olevaa työvoiman tarvetta. Nämä ennakoivat joissain määrin muuta tuleville vuosille.
- Pitkäaikainen kirjastotoimenjohtaja jäi eläkkeelle eikä uuden rekrytoinnissa onnistuttu. Tehtävää on hoidettu sijaisuusjärjestelyillä.
- Liikuntapalveluja kuntalaisille järjestettiin etänä, kunta perusti oman Youtube-kanavan, jonka kautta esitettiin kunnan videotallenteita ja striimauksia.

- Kulttuuritoimi lanseerasi keväällä 2020 striimattujen Live-konserttien sarjan, jotka esitettiin kulttuuritoimen Facebook-sivulla. Esiintyjät olivat pääosin Lapin alueelta.

Elinvoimalautakunta

Vuoden 2020 tuotot olivat 1.150.864 euroa ja kulut olivat 1.050.907 euroa, joten vuoden 2020 tilinpäätös oli 109.956,93 euroa ylijäämäinen. Toiminnallisesti rahaa käytettiin eniten matkailun kehittämiseen.

Tuottoja tuli toimintamäärärahana Inarin kunnalta, myyntituottoina ja hankerahoituksena (yritys- ja tukirahoituksena). Ylijäämä johtui pääasiassa koronasta johtuvien toimenpiteiden peruuntumisina. Etenkään kansainvälisiä toimenpiteitä ei voitu toteuttaa valtakunnan rajojen kiinni ollessa. Positiivisena asia tarkastuslautakunta on huomionnut, että mikroyrityksiä on perustettu kuntaan useita vuoden 2020 aikana.

5. Kunnan kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tuloveroprosentti

Kunnan tuloveroprosentti on 19,0 %. Tuloveroprosentti on pystytty pitämään samana jo usean vuoden ajan. Tuloveroprosentti on Lapin kunnista alhaisin.

Käyttötalous

Käyttötalouden sekä talousarvion sitovuustason osalta taloudelliset tavoitteet saavutettiin.

Talousarvion käyttösuunnitelmien nettomenot toteutuivat peruskunnassa noin 2,4 milj. euroa arvioitua pienempinä. Sivistyslautakunnan nettomenot alittuivat noin 1,6 milj. euroa. Kehittämisen- ja yhteistyöhankkeiden nettomenot alittuivat noin 0,7 milj. euroa. Sosiaali- ja terveyslautakunta joutui tekemään talousarviomuutoksen kattamaan sosiaali- ja terveyslautakunnan nettomenojen ylityksen osin erikoissairaanhoidon nettomenojen alituksella sekä lisäksi valtuuston myöntämällä lisämäärärahalla.

Kalatalouden kehittämisrahasto

Nettomenot alittuivat talousarvioon verrattuna, toteutuman ollessa 45,7 %. Toimintamenoja oli suunniteltua vähemmän, mutta myös tuloja oli suunniteltua vähemmän. Poistojen määrä oli noin 75.000 euroa. Ylijäämäinen tilikauden tulos oli 65.729 euroa. Rahastoa lisättiin vastaava määrä. Kertomusvuodelle suunnitelluista investoinneista toteutui Kirakkajoen luonnonuoman kunnostaminen vuoden 2020 osalta.

Ruokapalveluliikelaitos

Tilinpäätös oli alijäämäinen noin 277.000 euro. Alijäämään vaikutti kunnan myyntituottojen alittuminen arvioon verrattuna noin 170.000 euroa ja henkilökunnan ateriamaksut alittuivat arvioon verrattuna noin 15.000 euroa. Myyntituottojen alittumiseen vaikutti COVID-19 ohjeistukset mm. etäkouluun siirtyminen, terveyskeskuksen työpaikkaruokailun rajaaminen ainoastaan terveyskeskuksen tiloissa työskenteleville ja kokouksia järjestettiin Teams-kokouksina. Ostot nousivat talousarvioon verrattuna. Talousarviossa ei oltu varauduttu nousuun. Ostojen

nousuun vaikutti varautuminen COVID-19 pandemiaan. Huomattava nousu oli puhdistusaineissa -ja tarvikkeissa, elintarvikkeissa ja kalustohankinnoissa.

Tilapalveluliikelaitos

Liikelaitoksen liikevaihto ei kattanut toiminnasta aiheutuneita kustannuksia sekä investoinneista aiheutuneita rahoituskustannuksia. Tilikauden alijäämä on 66.100 euroa. Poikkeaman alkuperäiseen talousarvioon ja muutoksiin aiheutti Tilapalvelulle siirtyneen Koivikon palvelukeskuksen ylläpitokustannusten arviointi ja korona-ajan pienentyneet energiakustannukset. Alijäämää vähensi Saariselän ryhmäpäiväkodin myynnistä saatu tulo. Tilapalveluliikelaitos vastaa Ivalon koulukeskuksen rakennuttamistehtävistä.

Konserni ja liikelaitokset

Konsernijaosto toimii kunnanhallituksen alaisuudessa ja sen tehtävänä on olla kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan tukena konserniohjauksessa.

Konsernijaoston keskeiseksi tehtäväksi on muodostunut yhtiöiden tavoitteellinen ohjaus sekä omistajan ennakkokäsityksen antaminen erilaisiin valmisteltaviin asioihin, mikäli niiden suuruusluokka on selkeästi sellainen, että sillä on vaikutusta konsernitalouteen tai merkittävällä tavalla yhtiöiden toimintaan. Konsernijaoston etuna on, että se on kutsuttavissa varsin joustavasti kokoon ja siten tarvittaessa tukemassa myös kunnanjohtajan konsernijohtamista (Khall 276 § 18.11.2019).

Konsernijaosto on kokoontunut viisi kertaa ja käsitellyt vuoden aikana 22 §.

Konsernijaosto on käsitellyt konserniyhtiöiden yhtiökokous- ja strategia-asioita sekä antanut omistajaohjausta.

Kuntayhtiöt ja yhteisöt

Toimintakertomuksessa kuntayhtiöiden ja yhteisöjen osalta tavoitteiden toteutumisen kirjaamiset olivat osassa toimijoilla hyvin lyhyet, jotka eivät paljoo kertoneet. *Tarkastuslautakunta edellyttää, että tavoitteiden toteutumista avataan toimintakertomuksessa enemmän, jotta valtuutetut saavat riittävät tiedot yhtiöiden ja yhteisöjen toiminnasta. Tarkastuslautakunta kysyy, kenen vastuulla on, että kunnan yhteisöjen ja lautakuntien tavoitteiden toteutumisesta otetaan selkeästi kantaa miten tavoitteet ovat toteutuneet? Tarkastuslautakunta painottaa, että pelkkä toteamus ”tavoitteet toteutuivat” ei riitä kuvaamaan asiaa.*

Hieman paremmin oli avattu osan konserniyhtiöiden osalta tavoitteiden toteutumista kuin edellisenä vuonna, mutta tarkastuslautakunnan mielestä ei riittävästi. On mainintoja, tavoitteet toteutuivat. Ei ole kerrottu, miten tavoitteisiin on päästy, ovatko johtaneet johonkin muutokseen tai strategiseen tarkasteluun, onko ollut haasteita saavuttaa tavoitteita.

Kunnanhallitusta ja konsernijaostoa tarkastuslautakunta pyytääkin edelleen kiinnittämään huomiota edellä mainittuihin asioihin ja kunnanhallitusta tarvittaessa pyytämään täydentämään.

1. Muut havainnot

Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastajan lausunnot tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä

Esitämme tilinpäätöksen hyväksymistä.

Esitämme vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille tarkastamaltamme tilikaudelta.

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen.

Esitys tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen esitys tuloksen ja aikaisemman ylijäämän käsittelystä on hyväksyttävä.

2. Yhteenveto ja esitykset

Yleistoteamuksena tarkastuslautakunta toteaa, että arvioitavissa olevat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Kunnan ja kuntakonsernin talous on terveellä pohjalla. Konsernin lainamäärä pysyi kutakuinkin samana ja on vuoden lopussa 45,7 milj. euroa. Lainaa on absoluuttisesti mitattuna paljon. Konsernin omavaraisuusaste on pysynyt kuitenkin edelleen hyvänä mahdollistaen lainamäärän kanssa elämisen. Tulevaisuuden epävarmat näkymät koskevat myös Inarin kuntaa. Korona-pandemia vaikeuttaa tulevaisuuden ennakointia. Samanaikaisesti Inarin kunnan väestö ikääntyy ja huoltosuhde heikkenee. Inarin kunnan talous antanee kuitenkin hyvän perustan haasteista selviytymiselle.

Ivalossa 12. toukokuuta 2021

Aslak Pekkala
puheenjohtaja

Satu Yliluoma
jäsen

Arto Valo
jäsen

Riitta Näkkäläjärvi
jäsen

Katja Lettinen
jäsen

allekirjoitettu sähköpostitse

Kalle Kuhmonen
jäsen

allekirjoitettu sähköpostitse

Laila Aikio
varajäsen

allekirjoitettu sähköpostitse